

H > Články > Kánon 2.0: Ženské bolítky

KÁNON 2.0: ŽENSKÉ BOLÍSTKY

Kanonické seznamy jsou často kritizovány za to, jak omezený výsek lidské zkušenosti reprezentují a jak vyzdvihují mužská trápení jako všeobecný pohled na svět. Jak by kánon vypadal, kdyby na obecně lidské prožívání reality povyšoval naopak to, co zažívají ženy?

Mužský a ženský vztek

Povinná četba i různé žebříčky knih, které si údajně musí přečíst každý, trpí poněkud omezeným pohledem na lidství. Progresivní a feministická kulturně-kritická obec si z nich někdy utahuje, jindy je seriózně a strukturovaně kritizuje. Terčem často bývá stereotypně maskulinní náhled na svět a mužské fňukání nad neschopností navazovat a udržovat mezilidské vztahy — prostě taková literární, emocionální verze *rýmičky*. Jak hmatatelně nebezpečný dopad to může mít, popsala literární vědkyně Erin Spampinato v textu, který byl parafrázován v úvodním dílu tohoto seriálu. Ale to teď pomiňme a podívejme se na to, jak by to vypadalo, kdyby bylo všechno obráceně.

seriál Kánon 2.0

Západní literární kánon, to jsou samé knihy o válce, o hrdinství,

o zabíjení velkých a nebezpečných tvorů, o nenaplnění mužských tužeb anebo naopak o velmi problematických způsobech, jak je naplnit. Skoro by se zdálo, že všechny ty knihy, které prý jsou *o obecné lidské zkušenosti* — protože to z nich do velké míry dělá kanonické texty —, naznačují, že pro muže je svět a život jeden velký souboj, jehož výsledkem je buď vítězství, nebo deprivace, na kterou ženy obvykle doplatí. To je samozřejmě generalizace, nicméně pokud bychom vycházeli jen z ikonických děl západní literatury, nebyla by zase tak mimo. Co kdybychom tedy naopak zkusili od toho, jaký je svět pro ženy, odvodit, jaká díla autorek by rozhodně měla být považována za kanonická?

Skvělou pomůckou, která stojí za tímto pokusem, je kniha Šárky Homfray „*Proč jsme tak našťvané?*“. Autorka tu popisuje strukturální genderové nerovnosti a to, jak se propisují do mezilidské i internalizované úrovně a podobně jako Soraya Chemaly v knize *Rage Becomes Her* nebo Pauline Harmange v knize *Já muže nesnáším* tu na statistikami podložených argumentech vysvětluje ženský vztek. Chemaly i Homfray mají opravdu široký záběr a za jejich texty stojí propracované rešerše a výzkumy, kniha *Proč jsme tak našťvané?* se navíc vyznačuje mimořádně srozumitelným jazykem a argumentací a buduje se čtenářstvím silný vztah — to platí i o Pauline Harmange, která se navíc nebojí vztek obrátit patřičným směrem. Ze všech tří textů se nicméně dozvíte, že ženský vztek se od mužského liší právě v tom, že nemá zdaleka tak destruktivní dopad, a to bohužel ani tam, kde by to bylo záhodno — ve strukturální rovině.



Šárka Homfray popisuje naše naštvání skrze nerovné postavení a stereotypizaci ve vzdělávání, v práci, ve vztazích, v manželství, při péči o děti a další potřebné, ve vztahu ke kráse a mládí a neopomíjí ani intersekciónální optiku. Literatura, která je v lepším případě označována jako feministická (ne vždy se souhlasem autorek) a v horším jako *ženská*, pak dává Homfray za pravdu — tohle skutečně jsou témata, která nás pálí a o kterých píšeme. Kanonické postavení by si tedy zasloužily autorky, které se jich chopily, a pokud tak neztvárnily *obecnou lidskou zkušenost*, přinejmenším popsaly nepříjemně častou zkušenost poloviny lidstva.

Zneviditelněné

Přestože *girlboss* feminismus akcentující kariérní nerovnosti a skleněné stropy ve vedení velkých firem není zrovna šálkem kávy tohoto seriálu, je naprosto namístě, že se Homfray věnuje i této otázce. A je skvělé, že poukazuje na to, jak ženy postupně mizí při cestě nahoru hierarchiemi nejen firem i veřejných institucí, a to i navzdory

akademickým úspěchům, začíná být mainstream. Tématu umlčování ženských hlasů se už nevěnují jen radikální feministky, ale třeba i autorky takových bestsellerů, jako je Sheryl Sandberg a její *Lean In*. Knihu mi nedávno doporučila moje kamarádka anarchistka se slovy: „*Když i takhle bohaté bělošce skáčou všichni do řeči, jak to pak mají zvládnout všechny ostatní?*“ A to je pádný argument.

Ještě pregnantněji ale působí knihy, které se dívají na druhou stranu kariérní mince a jejichž hrdinky ukazují *hustle culture* a multitaskingu prostředníček — nebo ho spíš odmítají být jen zvednout. Hrdinka knihy *Můj odpočinkový rok* Otessy Moshfegh svá privilegia využívá k polehávání, spánku a polykání psychofarmak, a přestože si uvědomuje, že její bohatství a krása jí umožňují dokonce i chovat se takhle sebedestruktivně a přežít to, nehodlá se od nich odrazit a zvednout se ode dna, ke kterému směřuje. To hrdinka knihy Terezy Semotamové *Vě skříni* privilegii neoplývá, ale i ji k životu v netradičním příbytku dovedou očekávání, která na ni nakládají její blízcí i společnost a kterým nelze dostat — nebo k tomu přinejmenším neexistuje návod. Zbývá buď luxus na antidepresivech, nebo deprese v nepohodlném kusu nábytku.

Homfray v knize popisuje i to, kolik má ženské prožívání každodennosti společného s mládím, krásou a štíhlostí. Stále čekám na knihu, ve které bude po vzoru hrdiny *Pohlavních styků* Ondřeje Horáka vystupovat stárnoucí, nijak přitažlivá žena poněkud z formy, kterou budou zároveň obletovat o generaci mladší pohlední muži — ale než se tak stane, budeme zřejmě častěji číst trochu realističtější obrazy žen, pro které je stárnutí jen dalším způsobem, jak se postupně stávají neviditelnými. Rachel Cusk vepsala do *Second Place* hrdinku, dobře situovanou umělkyni, která se se svým věkem a tím, jaký vliv má na pozornost, kterou jí svět dopřává, vyrovnává velmi obtížně a dovede u toho být nesnesitelná, hysterická — a přesto pochopitelná a hodna empatie. Jana Juráňová v knize *Naničhodnica* naopak ukazuje, jak se neviditelnost starých žen násobí s jejich klesajícím sociálním postavením a jak nešťastně může dopadnout to, když si jich

někdo všimne z nesprávných důvodů.

Nenaplnitelná očekávání

Dalším zásadním přínosem Šárky Homfray je to, že jako jedna z prvních u nás otevírá v knižní formě problematiku péče a feminismu sociální reprodukce. Péče je přitom zásadním tématem pro řadu autorek, které přiléhavě popisují, jaké představuje břemeno. To, jaký význam hraje péče v životech žen napříč kontinenty i generacemi, ukazuje Jokha Alharthi v knize *Bitter Orange Tree*. Její hrdinka Zuhour se ocitá v takřka magickorealisticke spirále vzpomínek, snů a truchlení, které odstartuje smrt její babičky. Ta její skutečnou babičkou sice nebyla, ale na její život měla zásadní vliv a pečovala o celou rodinu. Zuhour studuje v Anglii, ale až sem ji pronásleduje nejen smutek ze smrti milované osoby, ale také výčitky spojené s tím, že nezvládla s otevřenýma očima sledovat její postupně se rozpadající tělo, že se o ni nepostarala až do konce. Zatímco Zuhour nad svou neschopností dostatečně pečovat truchlí, ženy v knize Marie Modrovich *Rozhovor s členkou kultu* se dobrovolně vydávají tam, kde na ně očekávání druhých nedosáhnou a kde se k péči o skoro všechny mohou otočit zády. Modrovich tu naprosto brilantně popisuje, jak rozdílně vnímají ženy a muži i takovou zdánlivou banalitu, jako je víkend na odlehlé chalupě, kde romanticky neteče voda.



Manželství, péči, sexuální násilí, ale také další roviny útlaku za hranicemi genderu pak kombinuje Julie Otsuka v knize *Buddha in the Attic*. Kniha popisující cestu *picture brides*, japonských žen na cestě do Ameriky za manželi, které viděly jen na fotkách, je celá vyprávěná v množném čísle první osoby. Otsuka se tu skrže zájmeno *my* pouští do zdánlivé generalizace, aby ukázala, co postavení žen spojuje, v čem je zároveň každý ženský osud jedinečný a proč společné prvky neodvratně převažují, když se kromě marginalizace po genderové ose přidá ještě rasová rovina útlaku. Přestože autorka označuje text za román, působí mnohem spíše jako poezie, která rytmicky předvádí všechny možnosti životů, i v těch nejlepších případech charakterizovaných podřízeností, nerovností a násilím.

Knih o stárnutí, péči, nedosažitelných nárocích, nenaplnitelných očekáváních, temnotě, kterou to vše přináší, a vzteku, který může nakonec být nejkonstruktivnější emocí, kterou to vyvolává, je zkrátka spousta — a rozhodně si zaslouží pozornost i pevné místo ve všech povinných a kanonických seznamech. Stejně jako skvělá kniha Šárky

Homfray.

Autorka je spolutvůrkyní podcastu Do slov spolu s Ondřejem Lipárem.

28/01/2023 | [téma](#)

Barbora Votavová

Pošleme vám každý měsíc
to nejzajímavější na e-mail

e-mail

Přihlásit k odběru

H7O | Časopis Host 7 dní online Články

Časopis
Hostcast
O nás
Obchod
Kontakt
Předplatné

[Nejčastější dotazy](#) | [GDPR a podmínky soutěže](#) | [Obchodní podmínky](#)

Spolek přátel vydávání časopisu HOSTRevue Host vychází s laskavou finanční podporou

Beethovenova 25/4

657 42 Brno-střed

objednavky@casopishost.cz

+420 775 995 695

Ministerstva kultury ČR, Státního fondu kutury ČR
a statutárního města Brna.

